

ALMANYA'DA SOSYAL HİZMETLER EĞİTİMİNİN ÖZELLİKLERİ

Ali Seyyar*

ÖZET

Bu makalenin birinci bölümünde konunun önemini ve boyutunu gün ışığına çıkartmak amacıyla modern sosyal hizmetlerin temel esaslarını ve fonksiyonel özelliklerinin yanında sosyal sorunların sosyal politikalar ve sosyal hizmetler üzerindeki etkileri değerlendirilecektir. Uygulamaya dönük müşteri odaklı sosyal hizmetlerin desteklenmesi ve geliştirilmesi açısından bu sosyal alanda sürekli olarak yenilenmesi gereken bir eğitim sistemine ihtiyaç vardır. Bundan dolayıdır ki, ikinci bölüm, örgün eğitim düzeyindeki Alman meslek okulları, Meslek Yüksek Okulları ve Üniversitelerdeki sosyal hizmetler eğitim modeli ve öğretim sisteminin yapısı ve organizasyonunu ele alarak, inceleyecektir. Üçüncü bölümde ise sosyal hizmetler alanında ortaya çıkmakta olan bazı yeni mesleklerin eğitim yapısı ve özellikleri tanıtılacaktır.

ABSTRACT

In the first part of this article the basic principles and the functional characteristics of modern social services, also the effects of social problems on social policies and social services in Germany will be appreciated, in order to illustrate the relevance and volatility of this subject. To support and develop the client-centered social services practice it is necessary to build an educational system on this social area which has to be consequently revised. Therefore the second part will study and analyze the structure and organization of German social services education model and schooling system in secondary-vocational (high) schools and universities. In the third part educational structure and peculiarity of some new vocations, which are appearing in social services area, will be introduced.

GİRİŞ

Şüphesiz her ülkede, yapısal özellikleri ne olursa olsun, toplumun asgarî beklentilerine değişik psiko-sosyal ve tıbbî sebeplerden dolayı uygun davranış sergilemeyen ve sosyal hayata uyum sağlayamayan kişiler olacaktır. Sosyal çevre ve(ya) kişinin biyolojik-psiko-sosyal özelliklerine göre, belirli bir derecede sosyal sapma emareleri gösteren kişilerin şahsî kusur ve(ya) beceriksizlikleri, eksik veya yanlış eğitim, ahlâkî zafiyet veya kişisel sorumsuzluğun bir neticesi, toplumun duyarsızlığının bir tezahürü veya kaderin bir cilvesi olarak değerlendirilebilir. Hangi sebepten dolayı olursa olsun, sosyal uyum yönünden problemlili olan veya şahsî alanda psiko-sosyal sorunları olan kişiler, modern sosyal siyasetin bir kolu olan sosyal hizmetlerin ilgi alanına girmektedir. Sosyal hayatta pratik olarak uygulanması gereken bir hizmetin kalıcı etkinliğini sağlayabilmek için de, sosyal hizmetlerin teorik ve akademik altyapısının oluşturulması ve geliştirilmesi kaçınılmazdır.

Toplumsal değişim ve dönüşümle beraber ortaya çıkan karmaşık bir çok yeni psiko-sosyal sorunu çözmek gibi önemli bir sosyal görevi üstlenmiş olan çağdaş sosyal hizmetlerin teorik ve pratik özelliklerinin yanında bu alanda ortaya çıkan yeni mesleklerin mahiyetini ve fonksiyonlarını bilmekte de fayda vardır. Makalemizde, sosyal hizmetler açısından zengin bir tarihî tecrübeye sahip olan Almanya'daki sosyal hizmetler eğitiminin karakteristik özellikleri tanıtılacak ve araştırılacaktır.

1. Çağdaş Sosyal Hizmetlerin Temel Esasları ve Fonksiyonel Özellikleri

Her insanın birbirinden farklı olarak birden fazla ihtiyacı vardır. Sosyal Hizmetler, insanların psiko-sosyal ve kültürel ihtiyaçlarını giderebilmek amacıyla başta bu ihtiyaçları yeterince gideremeyenlere hizmet etmek ve yardımcı olmak gayesiyle oluşturulmuş bir meslekî alandır. İnsanların hiçbir boyutuyla mağdur edilmemeleri, sosyal dışlanmaya uğramamaları yönünde kişilere destekçi olmak, Sosyal Hizmetler alanına girmektedir. Ayrıca, değişik sebeplerden dolayı hayatını idame ettirmeyecek kişilere sosyal hayata kazandırıcı rehabilitasyon hizmetlerinin sunumu da bu mesleğin ana işgal faaliyetlerinden birisidir.

* Doç. Dr., Sakarya Üniversitesi, İİBF, Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Bölümü

Sosyal Hizmetler, meslekî etik, değer yargıları (insan haysiyeti, özgürlük, fırsat eşitliği, dayanışma, bağımsızlık), sosyal hukuk, meslekî bilgi ve tecrübe, sosyal ahlâk gibi esaslara dayanmaktadır. Değişik sosyal alanlarda faaliyet gösteren sosyal hizmet uzmanları, değişik sosyal katmanlardan gelen her yaş grubuna yönelik programlar sunmaktadır. Özellikle şahsî gelişimlerinde refakat ve desteğe ihtiyaç duyan veya önemli bir sosyal sorunla baş başa kalmış çaresiz insanlara yardımcı olmak, sosyal hizmet uzmanların görev kapsamına girmektedir. Hedef, sosyal sorunların ortaya çıkmasının önlenmesi, ortaya çıkanların da giderilmesidir.

Sosyal Hizmetlerin görev alanına aşağıdaki faaliyetler girmektedir (Bauer, 2001, 25-45):

- Kişilerin, içinde yaşadıkları sosyal ortamda yeniden aktif olabilmeleri için, maddî ve psiko-sosyal yönden desteklenmesi.
- Olumsuz hayat şartlarının ve engellerin kişilerin kendi gayretleriyle ortadan kaldıracabilmeleri ve inisiyatif sahibi olmaları yönünde örgütsel destekle bulunmak, gruplar oluşturmak.
- Sosyal çevreyi daha duyarlı hâle getirmek ve akrabalık veya komşuluk ilişkilerini geliştirerek ortak sosyal sorumluluk şuurunu yaygınlaştırmak.
- Sosyal hizmet alanlarını ve mesleklerini, ihtiyaca binaen sayıca artırmak, toplam kalite anlayışı çerçevesinde vatandaşa ve özellikle sosyal hizmetlere ihtiyaç duyanlara etkili bir şekilde ulaştırmak, denetimin sağlanması ile ilgili kanunî çerçeve oluşturmak.
- Sosyal hizmetler alanında yetkili ve etkili olabilecek kişi, kurum ve kuruluşlar arasında işbirliğinin temini. Sivil toplum örgütlerinin ve gönüllülerin sosyal faaliyetlerinin desteklenmesi yönünde siyasî, kültürel ve kanunî destek.
- Kişilerin spesifik veya karmaşık sorunların çözümü, bazen tek bir sosyal hizmet uzmanı tarafından sağlanamayacağından sosyal çalışmaların bilim ve mesleklerarası işbirliği çerçevesinde yürütülmesi gerekmektedir.

Sosyal Hizmetlerin işlev ve çalışma yöntemlerini de kısaca belirtebiliriz:

- Etkin iletişim, danışmanlık, bilgilendirme, yönlendirme ve koordinasyon.
- Eğitim ve gelişim programları planlamak ve uygulamak.
- Sosyal rehabilitasyon veya terapi.
- Refakatçilik ve manevî destek..
- Sosyal bakım.
- Sosyal inceleme
- Sosyal örgütlenme ve yönetim.

Çalışma alanının yanında hedef kitle, grup ve kişiye göre her bir işlevin ve yöntemin ağırlığı ve önemi farklı olacaktır. Çoğu zaman birkaç fonksiyon ve yöntem birlikte ele alınması ve hedeflenmesi gerekmektedir. Çalışma yöntemleri, bu alanda elde edilen bilgi ve tecrübeler sâyesinde oluşmakta ve hâlen de geliştirilmeye açık bir konumdadır. Gelişime tâbi olan konular özellikle şunlardır:

- Kişisel sorunların çözümü, aile içi ilişkiler, eğitim ve uyum amaçlı sosyal grup faaliyetler, sosyal plânlama, sosyal yönetim ve sosyal pazarlama ile ilgili çalışma biçimleri ve teknikleri.
- İletişim kurmada ve diyalog sürecinde yapısal ve metotlu yaklaşım tarzlarının yanında bütüncül yaklaşımla durum değerlendirme, sorun tespit ve analizi (Psiko-sosyal teşhis; Varsayım oluşumu; Gelecek tahmini).
- Tutum ve davranışların tespiti ve uygulanış şekli, yardım ve desteğin hayata geçirilmesi yönünde stratejik plânların oluşturulması.
- Sağlanan iletişimin etkinleştirilmesi, gözden geçirilmesi, öğrenme sürecinde alternatif bağların oluşturulması. Etkinlik ölçümlerinin oluşturulması ve iletişim etkinliğinin ve sosyal uyum sonuçlarının ve başarı oranının denetimi, kaydı ve raporlandırılması.
- Kolektif çalışma, mesleklerarası istişarenin ve dayanışmanın plânlanması, örgütlenmesi ve yürütümü.

Sosyal hizmetlerin işlevsel özelliklerini bu hizmetlere ihtiyaç duyan kişiler açısından değerlendirmek gerekirse üç ana fonksiyon ortaya çıkmaktadır:

1.) Sorunlu Kişilerin Sosyalleşmesine Yardımcı Olmak ve Gizli Potansiyellerini Değerlendirmek: Sosyal hizmetler, sosyal uyum sağlamakta problemlili olan kişilerin psiko-sosyal rehabilitasyonunu sağlamak amacıyla, kişi ile sosyal hayat arasında bir köprü vazifesi görmektedir. Sosyal hizmetler, hangi sosyal alanda veya hangi sosyal gruba yönelik faaliyetlerde bulunursa bulunsun, (muhtemel) sorunlu kişilerde gizli kalmış potansiyel güç ve imkânlarını ortaya çıkarmaktadır (Puhl, 1996; 170-180).

2.) Sosyal Sömürü ve İstismarın Önüne Geçmek: Psiko-sosyal yönden tam olarak gelişemeyen her insan, muhtemel olarak başkaları tarafından sömürülmeye ve istismara açıktır. Diğer taraftan, değişik fizikî veya maddî sebeplerden dolayı kendi kendine yeterli olamayan örneğin yoksullar veya özürülüler de, ister istemez, başkaları tarafından kötü maksatlar için kullanılabilir. Dolayısıyla, sosyal hizmetlere ihtiyaç duyan sosyal kesimler, modern sosyal siyaset anlayışına uygun olarak geniş anlamda sosyal koruma (Sosyal Hizmet, Sosyal Pedagoji, Sosyal Danışmanlık ve Sosyal Yardım) kapsamına alınmaktadır (Mühlum, 1994; 45-50.).

3.) Yardıma ve(ya) Bakıma Muhtaçları Rehabilitasyon Hizmetlerine Dâhil Etmek: İnsanlar, bütün koruyucu sosyal politikalara ve akıl-ruh sağlığı hizmetlerine rağmen, yine de amansız hastalıklara yakalanabilir, kaza sonucu sakatlanabilir veya ileri yaşlılıktan dolayı yatalak duruma düşebilir. Böyle durumda olan kişilere, eski sağlıklarına veya performanslarına yeniden kavuşabilmeleri için, durumlarına göre, tıbbî tedavi hizmetlerinin yanında tıbbî, meslekî ve(ya) psiko-sosyal rehabilitasyon hizmetlere sunulmaktadır. Rehabilitasyon programlarına rağmen iyileşemeyen ve bakıma muhtaç duruma düşen kişilere de sosyal bakım hizmetlerini götürülmesi gerekmektedir (Tillmann, 1993, 15).

Netice itibariyle hedefi, sosyal hizmetlere ihtiyaç duyan kişileri, bütün yönleriyle sosyal uyumunu temin etmek ve hayata kazandırmak (rehabilitasyon) olan sosyal hizmetler alanında bu hedefi gerçekleştirmek amacıyla bir çok sosyal meslek türemiştir. Sosyal hizmetler alanında oluşan ve gelişen meslekler, kendi spesifik ilgi alanlarından beklenen katkıları değişik yöntemler vasıtasıyla sağlamaktadır. Örneğin, sosyal hizmetleri, Tıbbî-Fizikî-Ergonomik Hizmetler, Sosyal Çalışma Hizmetleri, Sosyal Pedagoji Hizmetleri

şeklinde üç ana kola ayırarak olursak, Tıbbî-Fizikî-Ergonomik Hizmetler kapsamında ortaya çıkan değişik meslek grupları (Fizyoterapist; Psikoterapist; Bakım Uzmanı vb.), kişinin daha çok tıbbî-psikolojik tedavi ve rehabilitasyonu, Sosyal Çalışma Hizmetleri alanına giren meslek grupları (Sosyal İlahiyatçı; Sosyal Danışman; Sosyal Psikolog vb.), kişinin aktif olarak sosyal hayata katılımı (sosyal rehabilitasyon) ve Sosyal Pedagoji Hizmetleri anlayışına uygun olarak faaliyet gösteren meslek grupları (Özel Öğretmen; Meslek Danışmanı; Yaşlılar Eğitmeni vb.) da kişilerin daha çok (meslekî) eğitim sorunları ile ilgilenmektedir (Bkz. Tablo 4).

2. Almanya'da Sosyal Hizmetler Eğitiminin Kurumsal Yapısı ve Özellikleri

2.1. Örgün Eğitim Kapsamında Sosyal Hizmetler Eğitiminin Yapısı

AB ülkelerinde sosyal hizmetler eğitimi ve uygulamalarının kurumsal özellikleri, birbirinden çok farklıdır. AB'ye üye olan ülkelerin her birisi, bir diğerinden farklı olarak kendi siyasi, kültürel, sosyal, tarihî ve dinî parametrelerine bağlı olarak millî sosyal politika ve bu çerçevede sosyal hizmetler eğitim sistemlerini düzenleyip, geliştirmişlerdir.

Almanya'da örgün eğitim düzeyinde sosyal hizmetler eğitimi, genelde 9 yıllık temel eğitimi tamamlandıktan sonra değişik isimler altında faaliyet gösteren 3 yıllık meslek okullarında verilmektedir. Sosyal içerikli meslekî eğitim, hem devlete ait meslek okullarında, hem de kiliselerin ve dinî cemaatlerin özel eğitim kurumlarında sağlanmaktadır. Almanya'da sosyal hizmetler kapsamına giren bilim dallarının eğitimi, diğer meslekî eğitim programlarından farklı olarak, resmî devlet okullarından ziyâde Özel Sosyal-Sağlık-Teolojik Eğitim Kurumları aracılığı ile yürütülmektedir. Bir başka ifadeyle, sosyal hizmetler için ihtiyaç duyulan ara elemanların meslekî eğitimi, ağırlıklı olarak dinî kuruluşlar aracılığı ile gerçekleştirilmektedir. Eğitim için yapılan masrafların finansmanı ise, Sivil Toplum Kuruluşlarının kendi kaynaklarından ve devletin teşviklerinden sağlanmaktadır.

Tablo 1'de da görüleceği gibi, tıbbî hizmet ve aile bakıcılığının dışında, bakım ile ilgili sosyal hizmetler eğitiminin sayısal ağırlığı, Özel Sosyal Eğitim Kurumlarına aittir. Kiliseye bağlı olan bu eğitim kurumlarında bilhassa hasta bakıcılığı alanında devletin eğitim

kurumlarından daha çok öğrenci eğitilmektedir. Sosyal hizmetler alanında meslekî eğitim gören ve çalışanların ekseriyeti ise, kadınlardan oluşmaktadır. Toplam hasta ve yaşlı bakıcıların içinde kadınların oranı % 80 civarında iken bu oran, çocuk bakıcılığı ve ebeklik alanında % 95'in üzerindedir (www.studienwahl.de; 25.03.04)

2.2. Yüksek Eğitim Kapsamında Sosyal Hizmetler Eğitiminin Yapısı

Kişilerin sosyal gelişimlerine yönelik eğitici ve destekleyici katkılarda bulunmak isteyen sosyal hizmetler yüksek eğitiminin sivil-resmî örgütsel yapısı ve dağılımı, yine sosyal nitelikli örgün eğitime benzer nitelikler taşımaktadır. Almanya'da sosyal hizmetler yüksek eğitimi, hem (Özel) Meslek Yüksek Okullarında, hem de (Özel) Üniversitelerde verilmektedir (Bkz. Tablo 2).

Almanya'da sosyal hizmetler, genelde Sosyal Çalışma ve Sosyal Pedagoji şeklinde iki ana dala ayrılmaktadır. 1980 yılından beri sosyal hizmetler alanında yüksek eğitim görmek isteyen öğrenciler, Sosyal Pedagoji ile Sosyal Çalışma bilim dalları arasında tercih yapabilmektedir. Sosyal pedagoji, yaşlılar, kadınlar, aileler, özürllü ve yabancılar gibi değişik sosyal kesimlerin eğitimleri ile ilgilenirken, Sosyal Çalışma, kişilerin daha çok psiko-sosyal ve meslekî uyumları üzerinde yoğunlaşmaktadır.

Sosyal Çalışma, genelde üniversitelerde okutulan sosyal pedagoji bilimi ile yakından ilişkili olduğu için, bazı Meslek Yüksek Okullarında Sosyal Çalışma (Sozialarbeit) ile Sosyal Pedagoji, "Sosyal Nitelikli Çalışma" (Soziale Arbeit) çatısı altında birlikte okutulmaktadır (Bkz. Tablo 3).

Her iki bilim dalının birleştirilmesinin yanında, bu iki bilim dalından sadece birisini tercih eden öğrencilere ihtisaslaşma alanlarına göre diğer sosyal bilim dallarının dersleri de sunulmaktadır. Örneğin, Sosyal Tıp veya Özel Eğitim gibi bilim dallarını da okuyan öğrenciler, hasta, yaşlı ve(ya) özürllülere dönük tıbbî ve psiko-sosyal rehabilitasyon ve bakım hizmetleri sunan kurumlarda görev alabilmektedirler (Erler, 1994, 25-35).

Meslek Yüksek Okullarının sayısal zenginliği ve bununla ilgili olarak mezun ettiği öğrenci sayısı açısından daha gelişmiş olduğunu söylemek mümkündür. Almanya'da 180'in üzerinde Meslek Yüksek

Okulunda sosyal hizmetler kapsamında değerlendirilen değişik bilim dallarının eğitimi verilmektedir. Başta Sosyal Çalışma ve Sosyal Pedagoji olmak üzere Serbest Zaman, Sağlık ve Sosyal Hizmetler, Geragoji (Yaşlılar Eğitimi), Özel Eğitim¹ ve Rehabilitasyon, Kültür ve Medya Pedagojisi, Sosyal İlahiyat,² Sosyal Hukuk ve Sosyal Yönetim³ gibi bölümlerde veya ana bilim dallarında genelde 4 eğitim yılı üzerinden uygulama ağırlıklı dersler verilmektedir. Diğer taraftan 14 üniversite'de de lisans ve yüksek lisans seviyesinde sosyal hizmetlerle ilişkisi olan meslek alanlarında sürekli olarak eğitim programları açılmaktadır. Sosyal Hizmetler Yüksek Okullarında daha çok sosyo-psikolojik sorunların pratik çözümüne yönelik uygulamalı dersler verilirken, Üniversitelerde ağırlıklı olarak teorik, sosyal pedagojik, idarî ve hukukî konulara ağırlık verilmektedir. Üniversitedeki sosyal hizmetler eğitimi, Meslek Yüksek Okullarından farklı olarak daha çok idarî, pedagojik, hukukî konulara ağırlık vermektedir. Diğer taraftan sosyal pedagoji ile ilgili akademik dersler, ağırlıklı olarak örgün eğitimin dışındaki alanlara yöneliktir. Örneğin halk eğitimi, çocuk terbiyesi (Pedagoji), yetişkinler eğitimi (Androgoji) ve yaşlılar eğitimi (Geragoji) üniversitelerde önemli bir yere sahiptir. (Bkz. Tablo 2 ve 3).

Almanya'da 1985-1995 döneminde meslek yüksek okullarından her yıl mezun olan sosyal hizmet uzmanlarının (sosyal pedagog ve(ya) sosyal çalışmacı) sayısı, ortalama olarak 53 binden 95 bine çıkmıştır. Böylece 10 yıl içinde bu sayı, hemen hemen ikiye katlanmıştır. 2000 yılında sosyal hizmet alanında tam veya yarı gün olarak çalışan meslek uzmanlarının sayısı ise 125 bin civarındadır (STBA, 2000). Bunlardan yaklaşık olarak sadece 6 bini, üniversitelerden mezun olan sosyal hizmet uzmanlarıdır. Esnek çalışma imkânlarının artması ile birlikte sosyal hizmetler alanında part-time çalışanların oranı son 15 yılda % 23'ten % 35'e yükselmiştir. Meslek Yüksek Okullarından mezun olan ve aktif

¹ Özel Eğitim, bedenî, aklî, ruhî ve(ya) hissî gelişimi ağır şartlar altında ancak sağlanabilen kişilerin psiko-sosyal sorunlarıyla ilgilenen bir bilim dalıdır. Kişinin şahsî özellikleri ön planda tutulduğu gibi, aile, sosyal ortam gibi çevresel faktörler de dikkate alınmaktadır. Özürllü pedagogları, özürllü çocuk ve yetişkinlerin eğitimini sağlayan özel ana okullarda, özel okullarda, korumalı işyerlerinde, hastanelerin çocuk psikiyatri bölümlerinde, rehabilitasyon merkezlerinde görev almaktadırlar.

² Sosyal İlahiyat, din bilimleri (Din Psikolojisi, Mukaddes Kitaplar; Din Ahlakı; Maneviyat vb) yanında sosyal hizmetler ile ilgili temel konuları içeren bir bilim dalıdır.

³ Sosyal Yönetim, sosyal hizmetler sunan kurumların yönetim ve organizasyonu, insan kaynakları yönetimi, finansman ve proje yönetimi ile konulara ağırlık veren bir bilim dalıdır.

olarak çalışan sosyal hizmet uzmanlarının yaş gruplarına göre dağılımı şu şekildedir (Yıl: 2000): a) 50 yaş ve üzeri: % 14; b) 40-50 yaş % 41; c) 30-40 yaş: % 35; d) 30 yaş ve aşağısı: % 10. Almanya İş Bulma Kurumunun kayıtlarına göre, 1994 yılından beri işsiz sosyal hizmet uzmanlarının sayısı ise 7 bindir (STBA; 2000).

3. Sosyal Hizmetlerle İle İlgili Mesleklerin Eğitim Yapısı ve Özellikleri

3.1. Sosyal Çalışma-Sosya Pedagoji (Sosyal Hizmetler)

Sosyal çalışma veya sosyal pedagoji bilim ve mesleğinin, ana hatlarıyla üç özelliği vardır (www.job-future.de, 01.03.2004).

1.) Sosyal çalışmacı veya eğitimci, psikolojik ve sosyo-ekonomik sorunlarla karşı karşıya gelmiş olan kişilere danışmanlık hizmetleri çerçevesinde bilgiler sunar, sosyal hayata ait değişik alternatifler gösterir ve kişilerin geleceği için sağlıklı bir şekilde karar almalarına destekçi olmaktadır. Sosyal çalışmacı bunun yanında özellikle psiko-sosyal yardıma ihtiyaç duyan kişilerin günlük hayattaki sorunlarını başarı ile çözebilmeleri için, özellikle bunalım ve kriz anlarında müdahalede, inisiyatif sahibi olmaları yönde motive edici telkinlerde ve netice itibariyle kişinin psiko-sosyal rehabilitasyonuna katkıda bulunmaktadır.

2.) Kişilerin özel sorun, konum ve ihtiyaçlarına göre, mevcut kanunî düzenlemeler ekseninde gerekli girişimlerde bulunmaktadır. Duruma göre kişiye aynî ve nakdî yardım yapılmakta ve gerektiğinde başka kurumlardan profesyonel anlamda psiko-sosyal destek almaları için yönlendirilmektedir.

3.) Hizmetlerin etkin, rasyonel ve plânlı bir şekilde yürütülebilmesi için, kurumlar arasında işbirliği sağlanmaktadır. Sosyal çalışmacı, bu görevi yerine getirirken, organizasyonel tecrübesiyle koordinatör olarak aktif rol almakta ve sosyal hizmetlere muhtaç kişi ile sosyal kurumlar arasında köprü vazifesini görmektedir. Sosyal çalışmacının, bu görevi layıkıyla yerine getirebilmesi için, "Sosyal Yönetim" bilgileri ile donatılması gerekmektedir.

Diplomalı sosyal çalışmacı veya eğitimci olabilmek için, genelde 4 yıllık Meslek Yüksek Okullarında okumak gerekmektedir. Ön lisansta antropoloji, teoloji, psikoloji, sosyoloji, sosyal psikoloji, sosyal siyaset, tıp, iktisat, pedagoji, kamu yönetimi, siyaset, sosyal hukuk gibi dersler

verilmektedir. Ana lisans dersleri ise tercihli olarak sosyal hizmet uzmanlık alanlarına yönelik olmaktadır. Netice itibariyle öğrencilere işteğal alanlarına göre davranış biçimleri ile ilgili uygun teknik ve stratejiler gösterilmekte, sosyal hizmetlerin toplumsal, estetik, ahlâkî, hukukî ve dinî boyut ve yansımaları ile ilgili temel bilgi ve tecrübeler aktarılmaktadır. Eğitim çerçevesinde meslekî tecrübe kazanabilmek için, bir yıl pratik eğitime de yer verilmektedir. Genelde 3. ve 6. sönestrinde herhangi bir sosyal kurumda veya alanda stajyerlik yapılmaktadır (www.euromodule.com/zine/mitt0501.pdf).

3.2. Sosyal Bakım

Sosyal bakım mesleğinin kapsamına aile, yaşlı, hasta ve(ya) özürlülere yönelik uzun dönemli veya geçici bakım ve destek hizmetleri girmektedir. Sosyal bakım hizmetlerinin sunumunda kişinin biyolojik, fiziksel ihtiyaçlarının yanında psikolojik ve sosyal ihtiyaçlarının da olduğu dikkate alınarak hizmet plânlamasının yapılması esastır. Sosyal bakım hizmetleri, gerek bilimsel, gerekse meslekî açıdan bir çok disiplin ve çalışma alanı ile yakından ilgilidir. Bakıma muhtaç kişinin demografik ve şahsî özelliklerinin yanında yaşlılık, hastalık veya özürlülük türüne göre de farklı branşların elemanlarına veya bu branşlarda eğitim almış sosyal bakıcılara ihtiyaç vardır. Örneğin bakıma muhtaç yaşlıların (hastaların) bakım ihtiyacı, Gerontoloji ve Geriatri (Sosyal Tıp ve(ya) Sağlık Psikolojisi) disiplinlerinin temel eğitimini almış sosyal bakıcı tarafından karşılanması isabetli olacaktır (Seyyar, 2002, 51-56).

3.2.1. Yaşlı Bakıcılığı

Sosyal bakım mesleği kapsamında yaşlı bakıcısı olmak isteyen öğrencilere, özel olarak korunmaya muhtaç olan yaşlılara yönelik profesyonel bakım hizmetleri eğitimi verilmektedir. Bakım hizmetleri eğitimi kapsamında öğrencilere temel bakım ihtiyaçlarının karşılanması ile ilgili bilgilerin yanında psiko-sosyal ve rehabilite edici tecrübeler de aktarılmaktadır. Öğrenciler, meslekî eğitim dönemleri içinde yaşlıların kişisel ihtiyaç ve arzularına uygun bakım programlarının plânlaması, kaydı ve uygulaması ile ilgili temel bilgileri öğrenmektedirler. Meslekî eğitimin ana dalları içinde başta bakım bilimi olmak üzere, sağlık ve hastalık bilimi, sağlık psikolojisi, sosyoloji, gerontoloji, geriatri ve sosyal hukuk yer almaktadır (Seyyar, 1999; 33-37).

Yaşlı bakıcılık eğitimini başarı ile tamamlayan öğrenciler, genelde sağlık hizmetleri veren yataklı veya yarı yataklı kurumlarda, geriatrik rehabilitasyon kliniklerinde, geronto-psikiyatrik merkezlerde, eve dönük bakım hizmetleri veren sivil toplum kuruluşlarında ve özel şirketlerde çalışmaktadırlar (Meifort; 1993, 98-120).

Yaşlı bakıcılığı alanında meslekî eğitim almak isteyenlere esnek imkânlar sunulmaktadır. Bunlardan bazıları şunlardır: 1.) En az 10 yıl örgün eğitim almış olmak veya 2.) En az 9 yıl temel eğitim almış olmanın ötesinde a) Bir yıl meslek okulunda başarı ile okumuş olmak veya, b) İki yıl başarı ile meslekî eğitim görmüş olmak veya c) Üç yıllık meslekî tecrübe veya d) Askerlik hizmeti yerine bakım alanında sivil hizmette bulunmuş olmak veya e) Ev idaresi çerçevesinde iki yıl bir çocuğa bakmış olmak (BMFSFJ; 2002; 2-4)

Yaşlı bakıcılığı eğitimi, 3 yıllık meslek ihtisas okullarında verilmektedir. Eğitim programlarının önemli bir kısmı, pratik tecrübe kazanabilmek için, staj yoluyla yaşlı bakım merkezlerinde, hastanelerde ve huzurevlerinde gerçekleştirilmektedir. Yaşlı bakıcılığı eğitiminden, yukarıda belirtilen şartları yerine getiren ve 17 ile 50 yaş grubuna mensup olan herkes yararlanabilmektedir. Bu meslek eğitimi tercih eden öğrencilere, meslekî eğitim aldıkları dönemler için, ilk yıl için 700 Euro, ikinci yıl için 755 Euro ve üçüncü yıl için 850 Euro verilmektedir. Öğrencilere ayrıca maddî teşvik sağlanması, bu mesleğe ne kadar ihtiyaç duyulduğunun bir işaretidir (BMFSFJ; 2002; 5-7).

3.2.2. Hasta Bakıcılığı (Hemşirelik)

Hasta Bakıcılığı eğitiminde öğrenciler, özellikle kronik hastalıkların mahiyetini, mümkünse tedavisini ve bunlardan nasıl korunması gerektiğini öğrenirler. Bu çerçevede öğrencilere, hastaların, durumlarına uygun bir şekilde bilinçli bakımlarını temin edecek gerekli teorik ve pratik bilgiler verilmektedir. Teşhis ve tedavi öncesi ve sonrasına ait süreçlerde hekimlerin öncülüğü ve direktiflerinde ifa edilmesi gereken hazırlık ve asistanlık gibi hizmetlerin sorumlu bir şekilde gerçekleştirilmesine yönelik bilgilerin öğrencilere verilmesi, eğitimin temel hedeflerindedir. Hastanın, uygun psiko-sosyal ortamda tedavi görmesi ve sağlığına uygun tutum ve davranışta bulunması, hasta yakınlarının bilgilendirilmeleri ve teselli edilmeleri, hasta bakıcısının temel görev alanlarına girmektedir.

Hasta bakıcılığı mesleğinin müfredatında tıbbî-sosyal bakım, hastalık, hijyeni, tıbbî mikro-biyoloji, beslenme, sağlık psikolojisi, sosyoloji, pedagojik ve rehabilitasyon gibi temel dersler bulunmaktadır. 3 yıllık meslekî eğitim çerçevesinde hastanelerde 1 yıl pratik eğitim verilmektedir. Hasta bakıcılar, hastanelerin hemen hemen her birimde görev almaktadırlar. Ayrıca huzurevleri, bakım merkezleri ve özürülüler rehabilitasyon merkezlerinde de görev alabilmektedirler. 10 yıllık temel eğitimi tamamlamış veya hemşire asistanlığı mesleğini elde etmiş olan öğrenciler, meslek ihtisas okullarında ücret mukabilinde hemşirelik eğitimi alabilmektedirler.

3.2.3. Aile Bakıcılığı

Aile bakıcılığı eğitimi almak isteyen öğrencilere ağırlıklı olarak pedagojik ve psikolojik içerikli dersler verilmektedir. Aile ihtiyaçlarına cevap verebilecek nitelikte yetiştirilen öğrenciler, ev idaresi, ev ekonomisi, sağlıklı beslenme, açıcılık, temel tıbbî ve psiko-sosyal bakım alanı ile ilgili bilgiler edinmektedir (www.berufenet.arbeitsamt.de, 10.04.2004).

Görev olarak aile bakıcıları, değişik psiko-sosyal sebeplerden dolayı yoğun baskı ve stres altında olan ailelere ev işlerinin yürütümünde profesyonel anlamda sosyal ve fizikî destek sağlamaktadır. Özellikle aile içinde ciddi anlamda bakıma muhtaç yaşlı veya özürülü bir ferdin bulunması, çocukların özellikle beslenmeleri yönünden ihmali, aile fertlerinden herhangi birisinin evinde geçici olarak hastalanması ve ev hizmetlerini ifa edememesi, hastaneye kaldırılması veya iş nedeniyle evinden belirli bir süre için uzaklaşması gibi sebeplerden dolayı aile bakıcılarına ihtiyaç duyulmaktadır (www.caritas.de/2116.html, 11.04.2004).

Örgün eğitimden sonra daha çok meslek ihtisas okullarında verilen aile bakıcılığı eğitimi, genelde 2 veya 3 yıl sürmektedir. Eğitim döneminde ayrıca meslekî alıştırmaya yönelik bir yıllık çalışma şartı da aranmaktadır (Ausbildungsordnung Familienpflege, 1992, m. 5-17). Çalışan öğrencilere her ay ücret de verilmektedir (1090 EURO). Genelde 18 ile 35 yaş arasında olan herkes aile bakıcılığı eğitimi alabilmektedir.

3.3. Sosyal Rehabilitasyon

3.3.1. Meslekî Rehabilitasyon

Meslekî rehabilitasyon eğitimi kapsamında teknik ve somut becerinin geliştirilmesi yönünde öğrencilere değişik meslek dallarına yönelik teorik ve pratik ağırlıklı iş eğitimi, çalışma psikolojisi, işyerinde ergonomi gibi dersler verilmektedir. Meslekî rehabilitasyon uzmanları, belirli derecede iş göremez ve-fakat çalışma azminde ve kudretinde olan sakat ve(ya) kronik hastaların yeniden çalışabilirliklerini temin edebilmeleri yönünde eğitilmektedir. Meslekî rehabilitasyon uzmanlarının görevi ve hedefi, çalışabilir durumda olan malul ve kronik hastaları, emek piyasasına veya korumalı işyerlerine kazandırmak ve bu şekilde sosyal hayata katılmalarını kolaylaştırmaktır. Bunun için de, meslekî rehabilitasyona ihtiyaç duyan kişilerin kişisel becerileri ve fizyolojik etkinlikleri tespit edilmekte, yeniden meslek edinebilirlik ve istihdam edilebilirlik imkânları araştırılmakta ve kişilere özel meslekî rehberlik ve işe yerleştirme hizmetleri verilmektedir (Seyyar, 2002, 366).

Meslekî Rehabilitasyon Eğitime alınan öğrencilerden aranan şartlar şunlardır:

1.) 18 yaşını tamamlamış olmak. 2.) 10 yıllık örgün eğitimden sonra 2 yıllık meslekî eğitim görmüş olmak. 3.) 9 yıl temel eğitim almış olanlar, 2 yıl meslekî eğitim görmüş ve en az 2 yıl pratik tecrübe kazanmış olması gerekmektedir. Meslekî Rehabilitasyon Eğitim süresi, kişinin almış olduğu temel-örgün eğitime göre 2 veya 3 yıl sürmektedir. Bu dönemde öğrencilere yıllara göre farklı miktarlarda eğitim ücreti verilmektedir.

3.3.2 Tıbbî-Fizikî Rehabilitasyon

3.3.2.1 Ergo-Terapi (Meşguliyet Terapisi)

Ergo-terapi eğitimini almak isteyen öğrencilere, çocuk sağlığı, psikiyatri, madde bağımlılığı ve kazazedelerin rehabilitasyonu gibi değişik tıbbî tedavi ve rehabilitasyon alanlarında uygulanmaya müsait ergo-terapoytik yöntemler öğretilmektedir. Böylece örneğin kişilerin motor becerileri veya idrak-duyu kapasiteleri iyileştirilebilmekte veya yeniden kazandırılabilir. Buna uygun olarak da müfredatta anatomi, hastalıklar, çalışma tıbbı, psikoloji, pedagoji ve özürülüler eğitimi gibi dersler bulunmaktadır (Götsch, 2004, 10-20).

Ergo-terapistler, hastalık, kaza veya gelişim bozukluklarından dolayı motor, duyu organları, aklî veya ruhî kabiliyetlerinde sorunlar yaşayan veya engellerle karşı karşıya gelen hastaları ve özürülülerini tedavi etmektedir. Tıbbî ve meslekî rehabilitasyon programları çerçevesinde hastaların özel durumlarına göre aktivite programları hazırlanmaktadır. Üretime yönelik kullanılan değişik maddeler (toprak, odun, taş, seramik vb.) sayesinde hastaların hem psiko-sosyal, hem de el becerileri gibi fonksiyonel becerileri geliştirilmek istenmektedir. 1 yıl pratik eğitim olmak üzere toplam 3 yıl devam eden ergo-terapi eğitimi, meslek ihtisas okullarında verilmektedir. Yıllık kayıt bedeli genelde 350 EURO'dur. Bazı meslek ihtisas okulları, 18 yaşını doldurmuş, en az 10 yıl örgün eğitim görmüş öğrencilere ayrıca giriş imtihanı uygulamaktadır (www.ergotherapie-dve.de/bildungswege, 09.04.2004).

3.3.2.2. Fizyoterapi

Fizyoterapi uzmanı olmak isteyen öğrencilere, anatomi dersleri çerçevesinde insan beden yapısının özellikleri, işleyişi ve hareket mekanizması öğretilmektedir. Bedensel bozukluklar ve fonksiyonel arızaların sebeplerinin yanında hareket edebilirlik ile insan şahsiyeti arasındaki bağlar ele alınmakta ve değerlendirilmektedir. Ağırlıklı olarak da bedenî rahatsızlıkların giderilmesindeki yöntemlerin (Masaj; Su terapisi; Nefes alma teknikleri) üzerinde durulmakta ve güneş, hava, su, ışınlama ve masaj gibi alternatif tıbbî tedavi ve rehabilitasyon metotlarının geliştirilmesi yönünde bili ve tecrübeler aktarılmaktadır (Seyyar, 2002, 603).

Fizyoterapistler, özellikle sakatlanma, özürülülük, yaşlılık veya her hangi bir hastalıktan dolayı bedenî hareket kapasitesini yitirmiş kişilerle ilgilenmekte ve bunların tıbbî yönden rehabilite edilmelerini sağlamaktadır. Tıbbî rehabilitasyon programları çerçevesinde örneğin hareket eksersizleri tespit edilmektedir. Fizyoterapistler, kişinin bunları yüksek motivasyonla uygulaması yönde gerekli manevî atmosferi de oluşturmaktadır (www.physio.de/ausbildung, 01.02.04).

Genelde 17 yaşını tamamlamış, 10 yıl örgün eğitim almış öğrenciler, 1 yıl pratik eğitim olmak üzere 3 yıllık meslek ihtisas okullarında yılda 350 Euro kayıt ücreti vermek şartıyla fizyoterapist eğitimi alabilmektedir (www.uke.uni-hamburg.de/ausbildung/physiotherapie, 01.02.04).

3.3.3. Mânevî Rehabilitasyon (Sosyal İlahiyat)

Sosyal İlahiyat, ilahiyat (din eğitimi) ve sosyal hizmetler (sosyal pedagoji ve sosyal çalışma) bilimlerinden oluşan bir bilim ve meslek dalıdır. Sosyal İlahiyatçı öğrenciler, sosyal hizmet uzmanlarına verilen temel dersleri almak mecburiyetinde oldukları gibi, din pedagojisi, psikolojisi ve ahlâkı gibi konular hakkında da bilgi sahibi olmaktadır.

Sosyal İlahiyatçı olarak yetiştirilen öğrenciler, eğitimleri sonunda hem dinî eğitim, hem de sosyal pedagoji ve sosyal çalışma alanında kalifiyeli eleman olarak çalışabilmektedir. Sosyal İlahiyatçılar, gerek kiliselere ait sosyal kurumlarda, gerekse devletin değişik sosyal hizmet kurumlarında ya sosyal hizmet uzmanı ya din adamı (ilahiyatçı) olarak veya her iki fonksiyonu birlikte üstlenerek görev alabilmektedir.

Özellikle ölümcül bir hastalığa yakalanmış hasta ve hasta yakınları ile ilgilenmek, onlara "ölüme refakat hizmetleri" kapsamında manevî telkin ve destek hizmetleri vermek, intihara meyilli kişilerin manevî dünyalarını tamir etmek, aile içi şiddete maruz kalmış aile fertlerine manevî destekli psiko-sosyal yardımlarda bulunmak, modern hayat ile örf ve gelenekler arasında kalmış ve manevî boşluklara itilmiş gençlerin sorunlarına çözüm üretmek, hapishanede yatmakta olan mahkumların manevî ihtiyaçlarını karşılamak ve genelde dinî yönden sapma gösteren ve bunalımlara girmiş kişilere manevî rehabilitasyon hizmetleri sunmak Sosyal İlahiyatçıların görev alanlarına girmektedir (Seyyar, 2002, 402).

Sosyal İlahiyat eğitimi, meslek liseleri ve üniversitelerin yanında kilise ve dinî cemaatlere ait olan 4 yıllık Meslek (Teoloji) Yüksek Okullarında da verilmektedir. Bu okullarla kayıt yaptırabilmek için, genelde 10 yıllık örgün eğitimin dışında sosyal veya dinî hizmetler alanında en az bir yıl gönüllü veya görevli olarak çalışma şartı aranmaktadır.

Almanya'da yaklaşık olarak 35 bin sosyal ilahiyatçı (Seelsorger) değişik sosyal alanlarda faaliyet göstermektedir. Bunlardan % 40'i meslek liselerinden, % 10'u Meslek Yüksek Okullarından ve % 27'si ise Üniversitelerden mezundur (Beschäftigten- und Arbeitslosenstatistik der BA, 2003; Nr. 89).

3.4. Özel Eğitim

Özürlü çocukların eğitimini sağlamayı ve kişisel becerilerini geliştirmeyi amaçlayan özel eğitim kapsamında teorik ve pratik olarak pedagoji, temel tıbbî bilgiler, psikoloji, psiko-patoloji, psikiyatri, sosyoloji, sosyal hukuk, bakım, sosyal hukuk, din ahlâkı, bilgisayar, özel eğitimin yöntemleri ve yaratıcı aktiviteleri (müzik, spor, el becerileri, oyun, eğlence vb.) dersleri verilmektedir.

Sosyal gelişim ve uyumlarını sağlamak amacıyla özürülülere yönelik bireysel ve grup hâlinde gelişim programları plânlayan ve uygulayan özel eğitimci, özel eğitim danışmanlık merkezlerinde, özel rehabilitasyon merkezlerinde, özürülü yurtlarında, korumalı işyerlerinde, özürülü kreşlerinde ve özel eğitim verilen (meslekî) kurum ve kuruluşlarda görev almaktadır. (www.caritas-soziale-berufe.de, 02.04.2004).

Özel eğitim programları sunan bazı meslek liselerine kaydolunabilmek için, kişinin en az 9 yıl örgün eğitim almış ve 18 yaşını tamamlamış olması gerekmektedir. 2 yıl süren eğitim sürecinde bir yıl da herhangi bir kurumda stajyer ve-fakat ücretli (ayda 1080 Euro) olarak çalışma mecburiyeti vardır. Bazı yüksek okullar, kayıt şartı olarak özürülü eğitimi alanında meslekî sertifikanın yanında 2 yıllık tecrübe aramaktadır. Dolayısıyla bu okullardaki kabul yaşı da en az 23'dür. Meslek Yüksek Okullarında sunulan Özel Eğitim programları ise genelde 4 yıl sürmektedir (www.hs-zigr.de/sozialwesen/heilpaedagogik/studium-lehre, 02.04.2004).

SONUÇ

Almanya'da gelişmiş ve-fakat karmaşık bir eğitim sistemi içinde değişik sosyal alan ve gruplara yönelik ara eleman ve diplomalı sosyal hizmet uzmanı yetiştiren meslek lisesi ve yüksek okul (Üniversite; Meslek Yüksek Okulu) seviyesinde yüzlerce resmî, özel ve sivil kurum ve kuruluş bulunmaktadır. Bu makalemizde sosyal eğitim müesseselerinde sosyal hizmetler kapsamında okutulan bazı bilim dallarının meslekî içeriklerini ve özelliklerini tanıtmaya uğraştık. Tanıtılan sosyal hizmet mesleklerinin ve(ya) bilim dallarının dışında köylü ve çiftçilere dönük sosyal hizmetler, yetişkinler eğitimi; yaşlılar eğitimi; gerontoloji, ev idaresi, yetiştirme yurdu eğitim uzmanlığı, çocuk bakıcılığı, çocuk gelişimi, madde ve kumar bağımlılığı gibi bir çok bilim

dalı ve(ya) sosyal meslek bulunmasına karşılık, makalemizin sınırlarını aşmamak düşüncesiyle, bunlara ayrıntılı olarak yer veremedik. Burada yer almayan sosyal bilim dallarının içerikleri, bazı okurlarımız tarafından tam olarak bilinmese dahi, bunların Alman eğitim modeli içinde diğer bilim dallarına alınma şartlarına yakın bir biçimde şekillendirildiklerini söyleyebiliriz. Batı dünyasında maddî nitelik taşımayan sosyal sorunların artmasının bir sonucu olarak geniş bir yelpazede ortaya çıkmakta olan sosyal hizmetler mesleklerini tanıtmakla amacımız, çağdaşlaşma ve sosyal değişim sürecinde gelişmekte olan Türkiye için bazı ipuçları çıkartmak ve memleketimizde de ortaya çıkabilecek benzer sosyal sorunlara karşı şimdiden tedbirler almaktır. Toplumlarda maddî refah düzeyi artsa dahi, psiko-sosyal boyutlu pek çok sorun daima ortaya çıkacağı varsayımı ile yola çıkacak olursak, sosyal hizmetler kapsamına giren değişik meslek alanlarında akademik (teorik) donanım ve pratik tecrübe ile ihtisaslaşmış uzmanlara her zaman ihtiyaç duyulacaktır. Kaldı ki memleketimizde de, örneğin yoksulluktan kaynaklanan ve “yoksulluk kültürü” çerçevesinde tezahür eden sokak çocuğu, aile içi şiddet ve uyum sorunları gibi bir çok olumsuz olay ve olgu da mutlak anlamda sosyal hizmetlerin ilgi ve faaliyet alanına girmektedir. Netice itibariyle, gelişmiş ülkelerin sosyal standartlarını yakalamak isteyen Türkiye Devleti de, toplumsal barışı ve gelişimi temin etmek ve sosyal risklerin boyutunu azaltmak maksadıyla sosyal hizmetler alanında yeniden yapılanmaya gitmesi ve bu çerçevede de sosyal içerikli (meslekî) eğitim politikalarını gözden geçirmesi gerekmektedir.

TABLOLAR

1.1.1.1 Tablo 1: Örgün Eğitim Kapsamında Değişik Sosyal Meslek Okullarında Okuyan Öğrenci Sayısı (1998/1999)

Sosyal Dallar	Özel Sosyal Eğitim Kurumları	Meslek İhtisas Okulları (Berufsfachschule)	İhtisas Okulları (Fachschule)	Toplam Öğrenci Sayısı
Hasta Bakıcılığı (Hemşirelik)	57.839	7.868	-	65.707
Çocuk Hasta Bakıcılığı	6.993	951	-	7.944
Ebelik	1.637	211	-	1.848
Hemşire Yardımcılığı	1.972	188	-	2.160
Yaşlı Bakıcılığı	12.888	8.353	16.076	37.317
Tıbbî Bakıcılık	47	-	10.142	10.189
Aile Bakıcılığı	715	649	1.178	2.542
Toplam	82.091	18.220	27.396	127.707

Kaynak: Statistisches Bundesamt (STBA); 1999; Bonn.

Tablo 2: Alman Meslek Yüksek Okullarında ve Üniversitelerinde Sosyal Hizmetler (Sosyal Pedagoji-Sosyal Çalışma) Eğitiminin Özellikleri

	Üniversite	Meslek Yüksek Okulu
Öngörülen Eğitim Yılı (Sömestri); (Gerçek Eğitim Süresi)	En az 4,5.yıl (9 Sömestri); (2001 yılı için: 11.1 Sömestri)	4 veya 4,5 yıl; (8-9 Sömestri); (2001 yılı için: 8,8 Sömestri)
Ortalama Mezuniyet Yaşı	31.4	30.3
Staj (Uygulama)	Eğitimin Olmadığı Dönem Aralarında Sosyal-Pedagojik Alanlarda Uygulamalı Programlar.	İki Aşamalı Eğitim Sistemi Çerçevesinde 6 Eğitim Sömestri ve 1 Yıllık Ücretli Mesleki Uygulama. Tek Aşamalı Eğitim Sisteminde 8 Eğitim Sömestri ve 1 veya 2 Uygulama Sömestri.
Ön Lisans Ders Programı	Sosyal Hizmetler ve Sosyal Eğitim Yapısı ve Özellikleri İle İlgili Temel Dersler (2 yıl)	Yüksek Okulunun Yapısı ve Hedeflerine Göre Farklı Sosyal Branşlara ve Gruplara Yönelik Sosyal Çalışma ve Sosyal Pedagoji Ağırlıklı Temel Yöntem Dersleri. Ayrıca: Psikoloji; Sosyoloji; Sosyal Siyaset Bilimi; Sosyal Hukuk; Sosyal Tıp; Psiko-Patoloji; Bilimsel Eğitim; Yönetim ve Organizasyon; Sosyal Felsefe; Sosyal Ahlâk; Moral Eğitimi ve(ya) Özel Eğitim; Çalışma Psikolojisi;
Lisans	Sosyal Çalışma ve Sosyal Pedagojinin Temel Esasları ve Aralarındaki İnteraktif Bağ. Değişik Spesifik Konular: Erken Çocukluk Dönemi; Okul Öncesi Eğitim; Aileyi Destekleyen veya Onu İkame Eden Eğitim Yardım Yöntemleri; Okul Dışı Gençlik Eğitim Faaliyetleri; Yetişkinler Eğitimi; Yaşlılar Eğitimi; Özel Eğitim.	Spesifik ve-fakat Birbirleriyle Bağlantılı Olan Sosyal Alanlarla İlgili Uygulama Ağırlıklı Tercihli Dersler. Örn.: Temel Eğitim; Eğitim Yardımı-Desteği; Aile Yardımı; Gençlik Hizmetleri; Maneviyat- Moral Destekli Eğitim; Özel Eğitim; Yaşlılık Hizmetleri; Yabancı ve Göçmen Hizmetleri; Yetişkinler Eğitimi; İşletmede Sosyal Çalışma; Serbest zaman Eğitimi; Madde Bağımlılığı Eğitimi; Sosyal rehabilitasyon Eğitimi; Varoş Hizmetleri; Sosyal Yönetim
Mezuniyet	Diploma, Eğitim Formasyonu	Diploma

Kaynak: www.dbsh.de; www.heilpaedagogik.de; www.studienwahl.de ve "Statistisches Bundesamt (STBA), Fachserie 11, Reihe 4.2 Prüfungen an Hochschulen 2001, Wiesbaden 2002" kaynaklarından elde edilen bilgilerin derlenmesi.

Tablo 3: Almanya'da Sosyal Hizmetler Dallarında Eğitim Veren Üniversiteler

Üniversite	Eğitim Yeri	Bölüm/Ana Dalı	Bilim	Eğitim Düzeyi	Başlama
Teoloji Okulu	Yüksek Friedensau	Sağlık Danışmanlığı		Yüksek Lisans (YL)	Kış Sömestri (KS)
Martin Luther Üniversitesi (ÜNI)	Halle	Bakım ve Sağlık Bilimi		Lisans (L)	KS
ÜNI	Vechta	Gerontoloji		L	KS
Teoloji Okulu	Yüksek Friedensau	Sosyal İlahiyat: Hıristiyan Sosyal Hizmetler (SH)		L	KS
Teknik ÜNI	Dresden	Eğitim Bilimi: Sosyal Çalışma (SÇ) ve Sosyal Pedagoji (SP)		L	KS
ÜNI	Duisburg	SÇ ve SP; Pratik Sosyal Bilimler		YL	
ÜNI	Duisburg	SÇ ve SP; Pratik Sosyal Bilimler		L	KS
ÜNI	Siegen	SÇ ve SP		L	
ÜNI	Vechta	SÇ ve SP		L	
ÜNI	Essen	SÇ; Sosyal Danışmanlık (SD); Sosyal Yönetim (SY)		L	
Teoloji Okulu	Yüksek Friedensau	Sosyal Bilimleri	Davranış	YL	KS
Otto-Friedrich-ÜNI	Bamberg	SP			Meslek Okulları İçin Formasyon
Otto-Friedrich-ÜNI	Bamberg	SP		YL	
ÜNI	Bremen	SP			Meslek Okulları İçin Formasyon
ÜNI	Dortmund	SP			Meslek Okulları İçin Formasyon
Teknik ÜNI	Dresden	SP			Meslek Okulları İçin Formasyon
ÜNI	Hildesheim	SP		L	KS

ÜNİ	Hildesheim	SP	ve	Bachelor of Arts	KS
		Organizasyon			
		Pedagojisi			
ÜNİ	Lüneburg	SP	L		KS
ÜNİ	Lüneburg	SP	Meslek	Okulları İçin	KS
			Formasyon		
Katolik ÜNİ	Eichstatt	SP	L (Meslek	Yüksek Okulu)	KS
ÜNİ	Essen	SÇ; SD ve SY	L		
Teoloji Okulu	Yüksek Friedensau	SP	L		KS
Teoloji Okulu	Yüksek Friedensau	SP	YL		KS
ÜNİ	Kassel	SH	L		KS

Kaynak: www.studienwahl.de/fmg.htm

Tablo 4: Sosyal Hizmetler Kapsamında Bazı Meslek Grupları Ve Hedefleri

Tıbbi-Fiziki-Ergonomik Hizmetler	Sosyal Çalışma Hizmetleri	Sosyal Pedagoji Hizmetleri
Hekim (Psikiyatrist; Gerontolog; Geriatrist; Logoped)	Sosyal Hizmet Uzmanı	Özel Eğitimci (Özürlü Öğretmeni)
Hasta-Yaşlı-Çocuk Bakıcı	Aile Bakıcısı-Danışmanı	Çocuk Eğitimci (Pedagog)
Fizyoterapist-Ergo-terapist	Sosyal Danışman-Psikolog	Yetişkinler Eğitimci (Androgog)
(Yaşlı-Özürlü) Bakım Uzmanı	Sosyal İdareci-Koordinatör	Yaşlı Eğitimci (Geragog)
Psikoterapist	Sosyal İlahiyatçı (Moral Hocası)	(Özel) Meslek Eğitim Uzmanı veya Danışmanı
Tıbbi Tedavi ve Tıbbi Rehabilitasyon Hedefi	Aktivite ve Katılım Destekli Psiko-Sosyal Rehabilitasyon Hedefi	Eğitim Ağırlıklı Psiko-Sosyal ve Meslek Rehabilitasyon Hedefi

Kaynak: a) Berufsverband der Heilpädagogen (BHP) e.V. [www.heilpaedagogik.de]; b) Deutsche Gesellschaft für Sozialarbeit e.V. [www.deutsche-gesellschaft-fuer-sozialarbeit.de]. c) Studien- und Berufswahlführer (Hrsg.: a) Bund-Länder-Kommission für Bildungsplanung und Forschungsförderung. b) Bundesanstalt für Arbeit). [www.studienwahl.de]; d) www.sozialwesen-info.de; 12.02.2004.; www.sonderpaedagoge.de; 12.02.2004.

KAYNAKLAR

- Ausbildungsordnung Familienpflege (1992), Ausführungsvorschriften über die Ausbildung in der Staatlichen Fachschule für Familienpflege Berlin.
- Bauer, R., (2002); Personenbezogene Sozialdienste Dienstleistungen. Begriff, Qualität und Zukunft. Wiesbaden.
- Berufsverband der Heilpädagogen (BHP) e.V. [www.heilpaedagogik.de]
- Beschäftigten- und Arbeitslosenstatistik der BA, (2003); Berufe im Spiegel der Statistik - IAB VI/4 (Berufs- und Qualifikationsforschung);
- Bundesministerium für Familie, Senioren, Frauen und Jugend (BMFSFJ); (2002); Betrifft: Altenpflegeausbildung; Berlin.
- Deutsche Gesellschaft für Sozialarbeit e.V. [www.deutsche-gesellschaft-fuer-sozialarbeit.de].
- Deutscher Berufsverband für Sozialarbeit, Sozialpädagogik und Heilpädagogik (DBSH) e.V. [www.dbsh.de].
- Erlar, Michael (1994); Soziale Arbeit - Ein Lehr- und Arbeitsbuch zu Geschichte, Aufgaben und Theorien. Weinheim und München: Juventa.
- Götsch, K.; (2004); Empfehlungen zur Durchführung der praktischen Ausbildung an Schulen für Ergotherapie; 1. Auflage; [Schulz-Kirchner Verlag](http://www.schulz-kirchner-verlag.de); Idstein.
- Meifort, B; (1993); Qualitätsmängel in der Altenpflege - oder: Wie professionell ist die Altenpflege? In: Becker/Meifort.
- Mühlum, A.; (1994); Zur Notwendigkeit und Programmatik einer Sozialarbeitswissenschaft. In: Wendt, W.R. (Hrsg.): Sozial und wissenschaftlich arbeiten. Freiburg i. Br.
- Puhl, R. ve diğerleri; (1996); Keine Profession ohne Gegenstand. Was ist der Kern Sozialer Arbeit? In: Puhl, R. (Hrsg.): Sozialarbeitswissenschaft. Weinheim, München.
- Seyyar, A.; (1999); Bakıma Muhtaçların Sosyal Güvenliği; Sakarya Üniversitesi Basımevi; Adapazarı.
- Seyyar, A.; (2002); Sosyal Siyaset Terimleri (Ansiklopedik Sözlük); Beta Yay.; İstanbul.
- Statistisches Bundesamt (STBA), Fachserie 11, Reihe 4.2 Prüfungen an Hochschulen 2001, Wiesbaden 2002.
- Tillmann, J.; (1993); Der Gegenstand der Sozialarbeitswissenschaft. In: Evangelische Fachhochschule Hannover (Hrsg.): Annäherung an eine Sozialarbeitswissenschaft; Hannover.

İNTERNET KAYNAKLARI

- www.dbsh.de
- www.job-future.de
- www.hs-zigr.de/sozialwesen/heilpaedagogik/studium-lehre
- www.heilpaedagogik.de
- www.studienwahl.de
- www.ergotherapie-dve.de
- www.uke.uni-hamburg.de/ausbildung/physiotherapie
- www.physio.de/ausbildung
- www.sozialwesen-info.de
- www.deutsche-gesellschaft-fuer-sozialarbeit.de
- www.sonderpaedagoge.de